

DAY HỌC CÁC BÀI ÔN TẬP TOÀN CẤP THEO CHƯƠNG TRÌNH VÀ SÁCH TIẾNG VIỆT LỚP 5

• PGS.TS. NGUYỄN THỊ HẠNH

Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục

Lớp 5 là lớp cuối của cấp tiểu học, lớp khép lại một cấp học có tính chất nền móng của giáo dục phổ thông. Do mang đặc điểm của một lớp học cuối cấp nên chương trình lớp 5 có một nội dung quan trọng, khác biệt với các lớp khác trong cấp học. Đó là nội dung ôn tập những kiến thức và kĩ năng cơ bản thuộc từng môn trong toàn cấp nhằm củng cố, khắc sâu kiến thức, hoàn chỉnh từng bước các kĩ năng đã học cho học sinh (HS). Sách giáo khoa Tiếng Việt lớp 5 đã thể hiện rõ nội dung ôn tập của chương trình môn học.

1. Nội dung ôn tập và các bài ôn tập trong sách Tiếng Việt 5

Cũng như sách Tiếng Việt các lớp 1, 2, 3, 4, sách Tiếng Việt 5 có 4 tuần chỉ dành riêng cho những bài ôn tập giữa và cuối mỗi học kì. Nhiệm vụ của những bài này là củng cố kiến thức và kĩ năng đã học trong từng giai đoạn của năm học lớp 5. Bên cạnh các bài ôn trong 4 tuần ôn tập theo quy định, sách tiếng Việt 5 còn có nhiều bài ôn tập những kiến thức và kĩ năng đã học ở các lớp 1, 2, 3, 4. Bài báo này không chỉ đề cập đến nội dung, cách tổ chức dạy học của các bài học trong 4 tuần nói trên mà còn đề cập đến nội dung ôn tập các kiến thức đã học ở các lớp 1, 2, 3, 4 được thể hiện trên sách Tiếng Việt 5 và cách tổ chức dạy học những nội dung này.

Nội dung ôn tập toàn cấp của môn Tiếng Việt bao gồm cả kiến thức và kĩ năng, được phân bố trong các loại bài học Luyện từ và câu, Chính tả, Tập làm văn, Tập đọc, Ôn tập của sách Tiếng Việt 5. Dưới đây là các nội dung ôn tập và các bài ôn tập toàn cấp được trình bày trong 2 tập sách Tiếng Việt 5 tập một và tiếng Việt 5 tập hai.

1.1 Nội dung ôn tập toàn cấp về Luyện từ và câu

Phần ôn Luyện từ và câu được phân bố chủ yếu trong các bài học Luyện từ và câu tuần 10-ôn tập giữa kì I, tuần 14 – 2 tiết, tuần 15, 16 – 3 tiết, tuần 17 - 2 tiết, tuần 18-ôn tập cuối kì I, tuần 28-ôn tập giữa kì II, tuần 29 - 2 tiết, tuần 30 – 1

tiết, tuần 31- 1 tiết, tuần 32 – 2 tiết, tuần 33 – 1 tiết, tuần 34 – 1 tiết, tuần 35-ôn tập cuối kì II.

Nội dung ôn tập tập trung vào các kiến thức và kĩ năng sau :

- Về kiến thức : tổng kết vốn từ theo các chủ điểm, từ và cấu tạo của từ (từ đơn , từ phức, các từ láy và từ ghép), từ loại (danh từ, động từ, tính từ), câu (các bộ phận chính, bộ phận trạng ngữ của câu, các kiểu câu kể, câu hỏi, câu khiến, câu cảm).

- Về kĩ năng : kĩ năng dùng từ, đặt câu trong nói và viết; kĩ năng sửa lỗi dùng từ và đặt câu.

1.2 Nội dung ôn tập toàn cấp về Chính tả

Phần ôn tập Chính tả được phân bố chủ yếu trong toàn bộ bài học Chính tả của các tuần 1, 10, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 35 và xen kẽ vào trong mỗi bài học của các tuần 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21.

Nội dung ôn tập tập trung vào các kiến thức và kĩ năng sau :

- Về kiến thức : quy tắc viết các âm đầu c, k, g, gh, ng, ngh, r, d, gi; quy tắc viết tên người, tên địa lí Việt Nam và nước ngoài; cách viết đúng các phụ âm đầu, vần của một số từ ngữ HS địa phương dễ viết sai do ảnh hưởng của phát âm địa phương (s/x, tr/ch, v/d, ưu/iu, ươu/iêu, at/ac, ăt/ăc, an/ang, ...).

- Về kĩ năng : kĩ năng viết đúng quy tắc chính tả các từ ngữ thường gặp trong học tập, viết đúng các tên người, tên địa lí Việt Nam và nước ngoài trong các bài học; kĩ năng phát hiện và sửa lỗi chính tả trong bài viết.

1.3 Nội dung ôn tập toàn cấp về Tập làm văn

Phần ôn tập Tập làm văn được phân bố chủ yếu trong toàn bộ bài học Tập làm văn của các tuần 10-ôn tập chung, tuần 17 – 1 tiết, tuần 18-ôn tập chung, tuần 22 – 1 tiết, tuần 24 – 2 tiết, tuần 27 – 1 tiết, tuần 28-ôn tập chung, tuần 30 – 1 tiết, tuần 31 – 1 tiết, tuần 33 – 1 tiết, tuần 35-ôn tập chung.

Nội dung ôn tập tập trung vào các kiến thức và kĩ năng sau :

- Về kiến thức : kiểu bài kể chuyện và kiểu bài tả đồ vật, tả cây cối, tả con vật, tả cảnh, tả người (cấu trúc của từng kiểu bài, các đoạn văn trong từng kiểu bài).

- Về kĩ năng : nói hoặc viết đoạn văn kể chuyện, miêu tả; lập dàn ý cho bài văn kể chuyện và bài văn miêu tả; viết bài văn kể chuyện, viết bài văn miêu tả (tả đồ vật, tả cây cối, tả con vật, tả cảnh, tả người), viết một vài văn bản thường dùng trong đời sống (đơn, thư), phát hiện và sửa lỗi trong bài văn.

1.4 Nội dung ôn tập toàn cấp về Tập đọc

Phần ôn tập Tập đọc chỉ được phân bố trong các bài Ôn tập của 4 tuần ôn tập giữa và cuối mỗi học kì (tuần 10, 18, 28, 35). Nội dung ôn Tập đọc tập trung vào kĩ năng đọc thành tiếng (đọc đúng, đọc diễn cảm), kĩ năng đọc hiểu (hiểu nghĩa của từ, câu, nhận biết đoạn và ý chính của đoạn trong văn bản, hiểu nội dung và ý nghĩa của văn bản), kĩ năng đọc thuộc một số bài thơ, đoạn văn hay.

2. Cách tổ chức dạy học những nội dung ôn tập toàn cấp trong sách Tiếng Việt 5

Mục đích của việc ôn tập là để khắc sâu kiến thức, rèn cho các kĩ năng được thành thạo. Các kiến thức Tiếng Việt sẽ được HS làm chủ khi chúng được đặt trong hệ thống, được vận dụng trong thực tế, được chuyển thành năng lực sử dụng tiếng Việt của HS. Do đó việc ôn tập kiến thức phải đáp ứng yêu cầu làm cho HS biết mỗi kiến thức đã học được sắp xếp ở vị trí nào trong hệ thống các kiến thức, bản chất của mỗi kiến thức là gì, khi dùng kiến thức đó vào thực tế nghe, nói, đọc, viết cần phải chú ý những điều gì. Như vậy, để đáp ứng yêu cầu trên không thể ôn tập tách biệt kiến thức đang ôn với những kiến thức đã học khác có liên quan, không thể tách biệt kiến thức với kĩ năng vận dụng kiến thức vào thực tế sử dụng tiếng Việt.

2.1 Xác định vị trí của mỗi kiến thức ôn tập trong hệ thống kiến thức đã học

Do điều kiện thời gian, mỗi bài ôn chỉ có mục tiêu củng cố một số kiến thức hoặc kĩ năng nhất định. Tuy nhiên khi tổ chức dạy học ôn tập mỗi kiến thức trong từng bài ôn, giáo viên (GV) cần tổ chức hoạt động để HS nhận ra kiến thức ôn tập trong bài thuộc nhóm kiến thức nào trong

hệ thống kiến thức tiếng Việt học ở toàn cấp. Đây là hoạt động mà chỉ có ở bài ôn, GV mới có điều kiện để làm rõ. Chính do thấy được vị trí của một số kiến thức trong hệ thống mà HS hiểu rõ hơn bản chất của kiến thức được ôn, từ đó các em vận dụng kiến thức vào thực tế sử dụng tiếng Việt chuẩn xác hơn.

Ví dụ : tiết ôn tập về câu (tuần 17, trang 171, sách Tiếng Việt 5 tập một) ôn tập kiến thức về các loại câu chia theo mục đích giao tiếp và 3 mô hình cấu tạo của câu kể. Để HS có thể tìm được các câu chia theo mục đích giao tiếp ở bài tập 1a, GV cần tổ chức cho HS củng cố kiến thức theo gợi ý sau: **tim những câu dùng để kể, tìm những câu dùng để hỏi, những câu dùng để sai khiến hoặc yêu cầu, những câu để bộc lộ cảm xúc.** Trong hoạt động này, HS được nhớ lại mục đích của từng loại câu, từ đó hiểu rằng các em đang ôn về những loại câu chia theo mục đích giao tiếp. Trên cơ sở hiểu ý nghĩa của câu, GV hướng dẫn HS tiếp tục tìm những dấu hiệu hình thức của mỗi kiểu câu thể hiện từng mục đích giao tiếp ở bài tập 1b. Đó là các từ chỉ mục đích giao tiếp trong câu và dấu kết thúc câu trong văn bản (câu hỏi có từ nghi vấn và kết thúc bằng dấu chấm hỏi, câu khiến có từ sai khiến và kết thúc bằng dấu chấm than, câu cảm có từ cảm thán và kết thúc bằng dấu chấm than, câu kể dùng để thuật lại sự việc và kết thúc bằng dấu chấm). Khi cho HS ôn tập kiến thức về cấu tạo của câu kể, GV **tổ chức cho HS nhớ lại, nhắc lại các mô hình cấu tạo câu kể đã học từ lớp 2, 3, 4 (Ai – là gì?, Ai – làm gì?, Ai – thế nào?).** Sau khi HS nhớ lại các mô hình câu kể đã học, **GV hướng dẫn HS phân loại câu kể trong mẫu chuyện theo các mô hình cấu tạo câu** nêu trên. Việc phân loại có thể được thực hiện bằng kẻ bảng phân loại (xem sách giáo viên).

2.2 Gắn ôn tập kiến thức với ôn tập kĩ năng

Kiến thức tiếng Việt chỉ thực sự có ích với HS khi nó được vận dụng vào thực tế tiếp nhận và tạo lập lời nói, văn bản. HS học kiến thức về từ, câu, kiểu văn bản để dùng tiếng Việt cho đúng với chuẩn ngôn ngữ và đúng phong cách. Học kiến thức và học kĩ năng là một quá trình liên tục của việc học tiếng Việt. Do đó không thể học kĩ năng tách rời với học kiến thức và ngược lại, không thể tách rời ôn tập kiến thức với ôn tập

kĩ năng. Ôn tập kiến thức trong đó có ôn tập kĩ năng vận dụng kiến thức vào thực tế sử dụng tiếng Việt. Ôn tập kĩ năng sử dụng tiếng Việt trên cơ sở củng cố các kiến thức làm cơ sở để hình thành các kĩ năng ấy.

Ví dụ: tiết ôn tập về viết đơn (tuần 17, trang 170, sách Tiếng Việt 5 tập một) ôn tập về kĩ năng viết kiểu văn bản đơn. Bài tập 1 của tiết này yêu cầu HS điền vào một mẫu đơn cho sẵn để hoàn chỉnh một lá đơn. Trước khi cho HS điền vào mẫu đơn, GV cần tổ chức cho các em nhận ra từng phần của một lá đơn thông thường qua mẫu đơn đó: phần quốc ngữ; thời gian viết đơn; tên đơn; nơi nhận; tự thuật; nêu đề nghị hoặc yêu cầu; cam kết; lời cảm ơn; chữ kí người viết đơn; xác nhận của cơ quan, đơn vị (nếu cần). Đây chính là kiến thức về cấu tạo, thể thức của một văn bản đơn. Trên cơ sở nắm chắc nội dung của từng phần trong một lá đơn, HS có thể điền đúng những thông tin vào mẫu đơn để hoàn thành bài tập.

2.3 Thực hành tổng hợp để chuyển hoá kiến thức và kĩ năng thành năng lực sử dụng tiếng Việt

Năng lực tiếng Việt của HS là sự thể hiện tổng hoà những kiến thức, kĩ năng, thái độ mà HS được học trong môn Tiếng Việt. Mục tiêu của môn học Tiếng Việt ở trường tiểu học là cung cấp kiến thức, rèn luyện kĩ năng, hình thành thái độ để nâng dần năng lực tiếng Việt cho HS. Do vậy củng cố, nâng cao năng lực tiếng Việt của HS là mục tiêu cuối cùng của các bài ôn tập, đặc biệt là những bài ôn tập toàn cấp. Để thực hiện mục tiêu này, tác giả sách Tiếng Việt 5 đã đưa ra nhiều bài tập thực hành tổng hợp hướng tới nhiệm vụ củng cố và nâng cao năng lực tiếng Việt cho HS. Khi dạy các bài ôn, GV cần nhận ra những bài tập thực hành tổng hợp nói trên. Đặc điểm của loại bài tập này là có yêu cầu HS giải quyết một vấn đề cụ thể trong thực tiễn liên quan đến những kiến thức, kĩ năng, thái độ HS đã được học trong môn Tiếng Việt. Khi tổ chức cho HS thực hiện nhiệm vụ của bài tập này, GV cần hướng dẫn HS hiểu rõ những điều sau: giải quyết nhiệm vụ của bài tập này HS sẽ giải quyết được những tình huống gì trong cuộc sống của các em; để giải bài tập này HS cần huy động những kiến thức nào, những kĩ năng nào đã học. Những hướng dẫn trên giúp cho HS thấy hứng thú học hơn vì điều các em được học trong bài

thiết thực với cuộc sống của các em, vì các em biết cách giải quyết nhiệm vụ của bài tập.

Ví dụ: tiết ôn tập về viết đơn (tuần 17, trang 170, sách Tiếng Việt 5 tập một) ôn tập về kĩ năng viết kiểu văn bản đơn. Bài tập 2 của tiết này yêu cầu HS viết một đơn xin học một môn học tự chọn. Đây là bài tập thực hành tổng hợp để nâng cao năng lực tiếng Việt của HS ở lĩnh vực viết các văn bản thông thường đáp ứng một số yêu cầu của cuộc sống. Khi cho HS làm bài tập này, GV cần phân tích cho HS biết yêu cầu của bài tập này là một tình huống các em thường gặp trong cuộc sống - cần viết đơn xin học khi muốn theo học ở một trường lớp nào đó. GV cần cho HS biết phải dùng những kiến thức về cấu tạo của một lá đơn, thể thức viết đơn; phải dùng những kĩ năng về chính tả, về dùng từ, viết câu, lập ý ... để viết đơn xin học môn học do mỗi em chọn. Sau khi viết xong, HS cần rà soát đơn đã viết để phát hiện lỗi và sửa lỗi (nếu có), các em có thể tự rà soát hoặc đổi bài cho nhau để làm việc này.

Để HS có kiến thức, kĩ năng vững chắc làm nền móng cho việc học tập tiếng Việt ở trung học cơ sở, để HS có thể đáp ứng được các tình huống giao tiếp thường gặp trong đời sống phù hợp với khả năng giải quyết của các em, cần thực hiện các bài ôn tập toàn cấp trong sách Tiếng Việt 5 đúng với mục tiêu và đặc trưng của bộ môn, đúng với nhiệm vụ của các bài ôn tập. GV và các cán bộ chỉ đạo môn Tiếng Việt ở tiểu học cần tổ chức trao đổi, tìm ra cách dạy của những bài ôn sao cho những bài này góp phần quan trọng vào việc đảm bảo chất lượng dạy học tiếng Việt theo chương trình và sách mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chương trình Tiểu học, Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2001.
2. . Chương trình Giáo dục phổ thông môn Ngữ văn (từ lớp 1 đến lớp 12) – Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2006.
3. *Tiếng Việt 5, tập một và tập hai*, Nguyễn Minh Thuyết chủ biên và nhiều tác giả, NXB Giáo dục, 2006.

SUMMARY

The author presents the content of revision and revision units in the textbook of grade 5 Vietnamese Language and ways of organizing the teaching of these contents.